

ACCOUNTABILITY AND ACCESSIBILITY

נצבים-וילך תשע"ד

DEVARIM/DEUTERONOMY

PARASHAS NITZAVIM

30 / 11-20

¹¹ For this commandment that I command you today — it is not hidden from you and it is not distant. ¹² It is not in heaven, [for you] to say, "Who can ascend to the heaven for us and take it for us, so that we can listen to it and perform it?" ¹³ Nor is it across the sea, [for you] to say, "Who can cross to the other side of the sea for us and take it for us, so that we can listen to it and perform it?" ¹⁴ Rather, the matter is very near to you — in your mouth and your heart — to perform it.

302 □ RAV ASHER WEISS ON THE PARASHAH

3

THE RAMBAN SUGGESTS TWO POSSIBLE EXPLANATIONS as to which mitzvah this passage refers. According to his first explanation it refers to the mitzvah of *teshuvah*, mentioned in a previous *pasuk*. "And you will return unto Hashem, your God."²²¹ *Teshuvah* is comprised of three components: regret, confession, and resolution to improve. Hence, we can understand the conclusion of this passage, "The matter is very near to you — in your mouth and in your heart — to perform it." *Teshuvah* must be "in your mouth": by confessing our sins to Hashem. It must be "in your heart": with sincere regret, and determination to improve our ways. And we must "perform it": by being faithful to our resolutions.

Alternately, the Ramban suggests that "the mitzvah" discussed here is a reference to the entire Torah. Rabbeinu Bachaye explains that this is an allusion to the three central pillars upon which the world stands: Torah, prayer, and acts of kindness. "In your mouth" refers to verbal Torah study, as the *pasuk* states, "And you shall speak of them (the words of Torah)."²²² "In your heart" refers to prayer, which our Sages call "a service of the heart."²²³ "To perform it" refers to practical acts of kindness.

* The Chassidic texts explain the *pasuk*, "the matter is very near to you — in your mouth and in your heart — to perform it," to mean that each mitzvah comprises all three elements. *Speech*: we recite a *berachah* before performing a mitzvah; *thought*: a mitzvah must be performed with the appropriate *kavannah*; and *deed*: the act of the mitzvah itself.

→ Although all these explanations shed light on the conclusion of the passage, they do not explain why it goes to such length to deny the excuses that the Torah might be "in the Heavens" or "beyond the sea," and thus inaccessible to us. What do these excuses mean, and how are they incorrect?

~ It seems that here are two main obstacles that people face in their pursuit of perfection in Torah and mitzvah observance. The first obstacle is our failure to understand the meaning of the mitzvos. This prevents us from performing the mitzvos with the necessary joy and enthusiasm. Mitzvos that we fail to understand are apt to be taken lightly or performed with dry, lackluster routine. When

אלה הדברים 2

פרשת נצבים נקראת בדרך כלל בסמוך ליום הדין הוא ראש השנה. ולא בכדי, כי הדברים הנאמרים בפרשתנו יש בהם לעורר את האדם לקירבת אלקים, והכנה ראויה לקראת יום הדין הקרב ובא.

נאמר בפרשה "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא. לא בשמים היא לאמור מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה. ולא מעבר לים היא לאמור מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אותה ונעשנה כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיוך ובלבבך לעשותו".

רשיי מבאר שהפסוק מדבר על התורה, היא קרובה אלינו מאוד. והרמב"ן מבאר שהפסוק מדבר על מצוות התשובה המדוברת בפסוקים הקודמים.

המעין בפירוש העמק דבר יראה מה שהוכיח שכונת התורה "כי המצוה הזאת" היא גם על התורה וגם על התפילה וכפי שמובא בכמה מקומות במדרשים ודברי חז"ל, ואף בתפילה זהו הסדר "השיבנו אבינו לתורתך, וקרבינו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך" — לאמור, הדרך לתשובה היא ע"י תורה ותפילה.

ולנו לא ברור בין כך ובין כך; האמנם כל כך פשוט לחזור בתשובה? האמנם הדבר קרוב מאוד? מדוע איננו חשים בקירבה הזו? והלא כל כך קשה לשוב בתשובה אמיתית. והתורה, אם היא קרובה אלינו עד כדי כך, מדוע ארוכה כל כך הדרך עד אליה?

4

we treat them like an unwanted burden, they cannot provide their full influence on our souls, to draw us closer to Hashem.

* The second obstacle is the constriction of our hearts that occurs when we allow ourselves to be drawn after our selfish, material desires. A heart consumed by the empty pleasures of this mundane world becomes like a lifeless stone, unable to appreciate the rich, spiritual beauty of the mitzvos. Such a person lacks any desire to exert himself in the fulfillment of mitzvos, since he does not enjoy them. Mitzvos seem to him as nothing more than a heavy burden that he is forced to carry.

In order to achieve perfection in mitzvah observance, we must overcome these two obstacles. We must understand the meaningfulness of the mitzvos, on the one hand; and open our hearts to a life of spiritual pursuit, on the other. For this we pray לְבָרָא לִי לֵב טָהוֹר כְּרָא לִי לֵב טָהוֹר וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי — *“Create a pure heart for me, Elokim; and a steadfast spirit renew within me.”*²²⁴ We pray for a pure heart, to desire the mitzvos; and for a proper spirit, to understand them.

With this we can understand the pesukim quoted above: “The mitzvah that I command you today — it is not *hidden* from you, and it is not *distant*.” Sometimes, the meaning of a mitzvah is *hidden* from us, causing us to be lax in its fulfillment. Other times, we find ourselves *distant* from a mitzvah. It seems far from us, and difficult for us to fulfill. since our cold, stonelike hearts prefer the effortless entertainments of this world.

To overcome these obstacles, we are told that the mitzvah “is not in heaven.” Do not be alarmed when the mitzvos seem high above our understanding. “It is not across the sea.” Do not be discouraged when the mitzvos seem distant and difficult. The distance can be traversed, and the difficulties can be surmounted, if the necessary effort is applied.

As the solution to both these problems, the Torah advises us, “It is very near to you, in your mouth and your heart — to perform it.” “In your mouth” refers to Torah study, of which the pasuk states, “This Sefer Torah shall not depart from your mouth.”²²⁵ Only through Torah study can a person come to understand the deep inner meaning inherent in the mitzvos, and all their rich and fascinating details. He can awaken a new, proper spirit in his breast, purifying his heart and soul through the study of mussar. Through the Torah that a Jew studies, he can ascend to the perfection of Hashem’s service and conquer all the obstacles that stand before him.

248 THROUGH THE PRISM OF TORAH

A second criticism is that many mitzvos and prohibitions are beyond our comprehension, and it is extremely difficult to observe a code of conduct that is inexplicable. To this the verse replies, לא רחוקה — it is not too far removed from our understanding. If only these critics would bother to study the vast literature that deals with טעמי המצוות — *Sefer HaChinuch*, Recanti, *Derech Pikudecha*, *Moreh Nevuchim* and countless מפרשים they would discover new insights and novel explanations for all the commandments. It takes time, but it is well worth the effort.

R. Belsky

told, “כי קרוב אליך הדבר” — *It is very close to you*, which means it can be attained, בפִּיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ, “[It is] in your mouth and in your heart, to do it,” meaning that through the service of our hearts and mouths, that is, sincere prayer and contemplation, we can achieve these spiritual goals. It is a message of *chizuk*; לא נפלאת היא — it is not beyond you, ולא רחוקה היא — it is not remote.” In other words, Torah and teshuvah are attainable in a simple, straightforward matter. This understanding seems so obvious that it is practically taken for granted.

There is, however, a completely different approach to this passage, which is more faithful to the imagery conveyed by the pesukim. If the Torah were only to be found over the sea or in the Heavens, would it, in fact, be impossible to attain?

גור"א דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאלהיו" כותב: "ובלבבך לעשותו" — השבת הידיעות אל הלב אך "בפִּיךָ" אומר עדיין דרשני, מה עלינו לעשות בה.

ומבאר הרב דסלר, שעלינו לדעת שכוח גדול שמור לפה. אם האדם מתרגל לדבר דיבורים של קדושה, של תורה, הדבר משפיע על מהלך מחשבותיו וגם על לבו.

נתאר לעצמנו משאית כבדה החונה במעלה ההר ולפתע מתקלקלים בלמיה והיא מתחילה להתדרדר אחורנית, גם אם ינסו עשרים אנשים לעצור בעדה בגופם — לא יוכלו, כיוון שעוצמת מהירותה רבה עד מאוד. לעומת זאת, אם יקפוץ אדם לתוכה וילחץ על בלם המכוננית, רק הוא יכול להציל את המצב.

כזה הוא פיו של האדם; כל עמלו של האדם — לפיהו. עלינו לדעת להשכיל לנצל נכונה את פינו ובו להתפלל, ללמוד ולהודות לה' על כל הטובות אשר עשה, עושה ויעשה עימנו.

ואילו פינו מלא שירים כים, ולשונו רינה כהמון גליו אין אנחנו יכולים להודות, להלל, לשבח, לפאר. עד כדי כך מגיע להקב"ה!

9

'Distant' does not mean 'impossible'

It is not impossible to cross over the sea. In Biblical times most people did not take to the sea, brave the stormy waters and traverse the oceans, but there were those who did. If the Torah was only to be found over the sea, it would not be impossible to attain. The seafarers and adventurers would go across the ocean to bring it back for those for whom the journey is difficult.

Today, travel overseas has been made far easier by way of jetliner. Not everyone flies regularly, but many do. Then as now, we would not even have to take the trouble to go and fetch the Torah ourselves; we could hire others to fetch it for us. The only advantage to having the Torah on our side of the sea is that it is easily accessible to all who must learn it. → Even if the Torah (or teshuvah) were in Heaven, it would not be impossible to acquire it. We would simply ask, “Who shall ascend for us to the Heavens and take it for us?” This is no rhetorical question. Just as there are those who sail the seas, there are those lofty souls who are capable of scaling the heights to reach the Heavenly realms. Dovid HaMelech said of Moshe Rabbeinu, “עלית למרום שבית שבי” — *You ascended on High and took a captive*” (Tehillim 68:19). Later, there were *Nevi'im* ‘Prophets’, and even today there are great tzaddikim and people with *ruach ha’kodesh* ‘Divine spirit’. Their whole existence involves traversing the gulf between this world and the Upper Worlds

with their Torah and mitzvos. The Torah would never be stranded in Heaven. Spiritual giants could bring us the Torah even from there.

A lesson in personal responsibility

The Torah is warning us against a different error entirely: If Torah and teshuvah were in Heaven or across the sea, we would never feel personal responsibility to attain them. The brave seafarers, and the pious pioneers of the spirit would bear the burden of Torah and teshuvah. It is they who would have to learn it. As for the rest of us, who are either unable or unwilling to make the effort, our fulfillment of the mitzvos, our scholarship, and even our repentance would be dependent completely on these great men.

It is this mistake with which the Torah specifically takes issue. "This mitzvah that I command you this day, is neither beyond you nor distant from you." It is no one else's task to learn and fulfill the Torah for you. "For it is exceedingly near to you," and therefore, you bear personal responsibility for your knowledge and fulfillment of the Torah. The possuk makes no guarantee that Torah and sincere repentance are easy to accomplish. On the contrary, attainment of Torah and teshuvah take much effort. Still, no Jew is permitted to sit passively on the sidelines, because, as the Torah tells us, "It is in your mouth and in your heart to do it"

Spiritual achievement is up to each individual

It is a fundamental tenet of our faith that our spiritual attainments do not depend on the actions of others. Undoubtedly there are specific tasks that specific groups or individuals must perform; the prime example being the Avodah of the Kohanim in the Beis HaMikdash.

However, in terms of personal spiritual achievement, each Jew is responsible for his own growth. No one can 'go and get' the Torah for you. Each person must make his own efforts to toil in Torah to the best of his ability. Indeed, the very idea of an intermediary, whose efforts will connect a person to a higher spiritual reality, actually belong to the philosophies of other religions.

A great many of these religions, have a galach, a 'priest' who

performs their so-called sacraments and without him, the average worshipper is unable to connect with whatever nefarious spiritual goal he is trying to attain. He is the theologian, and also the emissary of the congregants who follow him.

In the case of the Catholics and others, their priests are celibate. Whatever they might say their reason is for this, it sets these priests completely apart from - and above - everybody else, as if they live on a higher level of holiness. The requirement of celibacy ensures that their priestly status is not accessible to most people, for the nature of mankind is to procreate, and not least because such practices would mean the end of that particular religion after a single, celibate generation. This is one example of a religion whereby a special, consecrated individual has the task of achieving spiritual goals on behalf of the common, unconsecrated masses.

Indeed, their priests have a vested interest in keeping their knowledge to themselves. Were everyone to be educated in the rites and be able to attain 'holiness' on their own, then the priestly status of these religions would have no significance.

12

The potential of every Jew

In contrast, the Torah ideal is that every single Jew can become kadosh 'holy', as it is written, "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" - You shall be for Me a kingdom of priests and a holy nation (Shemos 19:6). We are meant to be a nation wherein each person is a 'Kohen', a priest who has full access to every aspect of Torah and who can learn, and teach, and grow in Torah, each according to his ability and motivation. To live by the Torah, a Jew must become a scholar and learn as much of the Torah as he is able; the ultimate goal being mastery of kol ha'Torah kulah.

Every Jew has the responsibility to become one of the lomdei Torasecha, those who learn Torah. Everyone must strive to understand the tenets and the laws given to our nation on Har Sinai, indeed, every aspect of Torah, to learn and to teach, and to reach the pinnacle of completeness in Torah.

If a person tastes success in his studies, then this places upon him

13

a greater responsibility to teach and to serve Klal Yisroel. Torah is our connection to HaKadosh Baruch Hu, and therefore, each person has the responsibility to ensure that his fellow Jew is learning as much Torah as he is able. This is what Moshe Rabbeinu told Yehoshua when he complained that Eldad and Meidad were prophesying in the encampment: "ומי יתן כל עם ה' נביאים" - Would it be granted that all Hashem's people be prophets!" (Bamidbar 11:29). Moshe Rabbeinu understood that the primary purpose of his life was to bring everyone in the nation as close to his stature in Torah as possible.

Even today, the Rabbi of almost every Orthodox shul does all he can to increase the erudition of its members. He will cajole, encourage, and beg his congregants to make time to learn and attend shiurim. This reflects the demand upon every single person in Klal Yisroel to attend to his own spiritual growth.

Every single Jew must strive towards his maximum spiritual potential, and this cannot be achieved through someone else. He must become an adam ha'shalem, through diligent study of Torah, and sincere repentance. Every Jew is meant to be a special individual, an ish kadosh.

14

The days of repentance

Kabbalas ohl malchus shamayim, accepting upon oneself the yoke of Heaven is the essence of Rosh Hashanah, Yom Kippur, and the whole period of asseres yemei teshuvah. It involves the realization that the Torah is "in the heart and in the mouth" of every Jew. Every Jew can overcome all enticements, and guide himself away from the attractions that develop an affinity for the repulsive abominations of gentile culture.

The avodah of Rosh Hashanah and Yom Kippur is designed to build up within a person a healthy attraction to devarim she'be'kedushah, holy matters. In this way, his admiration will naturally be evoked by ehrlicher Yidden, good, honest, and wholesome Jews with sterling character. In truth, only people such as these are deserving of honor. Conversely, those who demonstrate baseness will evoke distaste.

Especially during these precious days, each Jew should see himself as being an individual who, if need be, would be capable of rising to the Heavens, or of crossing the turbulent waters, whose existence is bound up entirely with Torah. If approached with diligence, his avodah will foster shleimus, completeness, and open up for him the gates of unlimited spiritual potential.

מזקים אתבונן

15

המהפך הוא - בלב

כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובלבבך לעשתו (ל,יד)

"לא נפלאה היא" - שהנאמר לנביאים, "ולא רחוקה היא", שהנאמר לחכמי הדור שיפרשו לו, ... "בפיך ובלבבך לעשותו" - להכיר בלבבך את חטאך, ואה האל שחטאת לו, ולהתחרט ולהתודות בפיך. (ספרטו)

מחי דרכו של היצא"ד! איך עולה בינו למנוע מיהודי כשר לחזור בתשובה? פשוט מאד: הוא מתאר לו את החזרה בתשובה כמשימה כבדה, כמהפך בכל תחומי החיים, כדבר שהוא מחוץ לאפשרותו, "לא לפי כוחותיו"... זו היא דרכו של היצא"ד, מאז ומתמיד. "עיר קטנת ואנשים בה מעט, ובה אליה מלך גדול, וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים". כך מתאר שלמה המלך את השטן, זה יצר הרע.

ובכל זאת, כל האיומים אינם אלא איומי סרק, כל נשקו אינו אלא - דמיוני! "ומצא בה איש מסכן וחכם, ומילט את העיר בחכמתו". החכם יודע, שאין צורך בנשק כבד, כדי לנצח את היצר הרע. "בפיך ובלבבך לעשותו!" - כיצד?

17 **הצעד הראשון**
 יש בענין זה הארה נוספת. המפרשים ביארו שאף כי כל תהליך החזרה בתשובה עשוי להיות ארוך ומייגע, אולם הצעד הראשון לקראתו הוא קל יחסית, ולפיכך אין איש בן חורין להיבטל ממנו. (והרי כבר נתבאר שזה הפרט היחיד המוטל על שכם האדם עצמו, בעוד שבהמשך הדרך הוא כבר מקבל סיוע בדרכו).

הצעד הראשון בדרך התשובה הוא ההכרה שיש חטא בענין, והגורע ביותר הוא כאשר החוטא סבור ש"הכל בסדר". כבר אמר הנביא על כגון זו (ירמיה ב, לה): "הגני נשפט אותך, על אמריך: לא חטאתי". שורש התקלות כולן הוא כאשר למרות כל מה שחטא אדם והעוהה הוא סבור שהוא הצודק ואין עוול בכפן.

ה"חפץ חיים" היה אומר שאם אדם לווה סכום כסף מפלוני, אם אין לו לפרועו בהגיע המועד, אפשר שבעל חובו יתחשב במצבו, יאריך לו את מועד הפרעון, ואולי גם יוותר לו על מקצת מן החוב. אולם חמור ביותר

Sichos Mussar

68 / Reb Chaim's Discourses - Parashas Toldos

18 Having seen how it is sometimes sin itself that paradoxically serves as a springboard to achievement we can understand the uniqueness of the בַּעַל תְּשׁוּבָה, the penitent.

Chazal tell us, בְּמָקוֹם שֶׁבְּעָלֵי תְשׁוּבָה עוֹמְדִין צְדִיקִים וְגוֹרִים אֵינָם עוֹמְדִין, In the place that penitents stand, even the completely righteous cannot stand (Berachos 34b). In a similar vein the verse heralding the call to teshuvah, repentance — שׁוּבוּהָ יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ, Return, Israel, unto Hashem your God — describes teshuvah as reaching to the throne of the Almighty (see Yoma 86a). The reason being כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֵינֶיךָ, for you have stumbled by your sins (Hoshea 14:2). It is the stumbling itself on the obstacles of sin that carries within it the potential to elevate a person to the very throne of the Almighty.

Why is it so? How does sin serve as the lever to elevate a person? The answer is that the primary impediment to self-improvement and growth is the lethargy of routine and inertia. Not only does it hamper a person's spiritual growth but it renders him totally insensitive, as well. This finds expression in Yeshayahu's rebuke:

יַעַן כִּי נָגַשׁ הָעָם הַזֶּה, כִּפְיוֹ וּבִשְׁפָתָיו כְּבֹדוֹנִי וְלִבּוֹ רֵחַק מִמֶּנִּי, וְתַהוֹ יִרְאָתָם אוֹתִי מִצִּנּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה (ישעיה כטיג).
 Because this nation has approached Me, honoring Me with their mouths and lips, but their heart was far from Me, and their fear of Me was only by force of habit. (Yeshayahu 29:13).

Once Israel's worship of God was 'by force of habit,' their hearts were automatically 'far from Me'. All that they did became but lip service. All, even their fear of God, was an external performance divorced from and devoid of any heartfelt inspiration. The passion and fire were gone, extinguished by the 'force of habit.'

Habit and routine can turn even the fear of God into a mechanical reflex! So, too, does Moshe describe Israel's downfall as being the nadir of a process of habituality. Thus, כִּי הוֹלִידוּ בְּנֵים וּבָנֵי בְנֵים וְנִשְׁתָּמוּ

בְּאֶרֶץ וְהִשְׁתָּמוּ וַעֲשִׂיתֶם פְּסָל. When you will beget children and grandchildren, and you will remain in the land for a long time, you will become corrupt and you will make an idol (Devarim 4:25).

According to Ramban, it is the נִשְׁתָּמוּ, becoming old, well worn, i.e., set in one's ways, that spawns the corruption of idolatry. It is only the shock of the clear perception of one's downfall that awakens and rouses one to action. The impact of this realization when fully harnessed can elevate one to new heights, indeed עַד ה' אֱלֹהֶיךָ, to the very throne of the Almighty.

יש מלת מפתח, הפותחת בפנינו את שערי התשובה... להכיר! מה פירוש להכיר? לא הכרה מקרית, רגעית. להכיר בעומק הלב. להכיר ולא לחסות את הדעת מהכרה זו. שימת לב אל דרכינו, מחשבה תמידית על הבורא עולם, לזכור שאין אנו "בעלי בתים" בעולם, שאנו נבראים. רק זה מה שנדרש מאתנו. התשובה אינה מותנית בשום מהפך חיצוני, בודאי שבעקבות התשובה חייבים להגיע לשיפור מעשים, אבל לא זוהי התשובה... התשובה היא - **המחמד שבלב!**

מי שחי חיי שיגרה, חיים בלי חשבון, מי ששקוע כולו בקטנוניות של חיי היום יום, עבורו התשובה היא באמת משימה בלתי אפשרית. רשימת החטאים ארוכה מאד, ולא יודעים במה להתחיל. אבל מי שמצליח לעורר את הלב, מי שיועד להתעלות על שיגרת החיים, עלן נאמר: "כי קרוב אליך הדבר מאד!"

(שיחות מוסר להגרי"ח שמואלביץ)

19

The preservation of the element of surprise, in order to shock people out of their lethargy, was the reason that Moshe delayed telling Israel about the double portion of manna on Shabbos. Rashbam (Shemos 16:22) explains that Moshe had already been told on Sunday that on Friday there would be two portions. However, he waited until Friday to tell the Children of Israel in order that they should be astonished when on Friday they would suddenly find a double portion to gather. Had he told them about it on Sunday, then the effect would have worn off by Friday. That is why he held back from publicizing his prophecy for so long, so that it would make the proper impact on Israel.

Similarly, the Midrash (Devarim Rabbah 1:11) states that Avraham was not told about the manna so that prior knowledge of this miracle should not dull its impact.

28 Moadei Hashanah - The Month of Elul

20

R. Pincus

Rote Mitzvos The Prophet Yeshayahu protests this, when he says, "Their fear of Me was like a human command performed by rote." Yeshayahu's protest is not just over the fact

that people perform mitzvos by rote. He says, "Their fear of Me." He is talking about their yiras Shamayim! Even a person's fear of Heaven can be by rote. It can be out of habit, without thought.

* Our perception of Hashem, of the siddur and the Chumash, is that of a five-year-old-child. This is indeed "those who are far." It is serving Hashem from a distance of thirty years, from the time we first came to know Him. Only someone who "recently drew close to Hashem," who just now renewed himself, is among "those who are close."

Here are some more examples: Every Shabbos we recite the Nishmas prayer. If we would pay careful attention to the words we are saying, we would be filled with inner excitement.

The Chafetz Chaim once asked someone if he noticed that in

the Hatov veHameitiv blessing of Birkas HaMazon, we are asking for no less than fifteen different things.

Are we aware of what we are saying? It goes like this: "May He bestow upon us forever, for grace (1), for kindness (2) and for mercy (3), for relief (4), rescue (5) and success (6), blessing (7) — the word berachah stems from the word bereichah, "pool," denoting abundance) and salvation (8), consolation (9), subsistence (10) and livelihood (11 — even if a person has a subsistence, he does not necessarily have the means for his own livelihood), and mercy (12) and life (13) and peace (14), and everything good (15). And may He never cause us to lack any goodness."

Did we notice all these requests? If not, it is because we got into the habit of reciting Birkas HaMazon when we were still in preschool.

21

This is what we must work on in Elul: To do away with the "rote," to stop doing things just out of habit. To become like a "maiden," like *baalei teshuvah* who recently drew close to Hashem. To awaken our love when we serve Hashem, similar to the love of a bride and groom. To get the feeling of newness, to practice *avodas Hashem* as if this was the first time we approached the siddur, to be moved by every halachah, every *berachah*, and every spiritual feeling.

Renewing oneself is the power of *teshuvah*. It means being a completely new person. This is the *avodah* of Elul.

22

456 Growth Through Torah

A deep commitment to change immediately changes you.

כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו. (דברים ל' י"ד)

"THE MATTER IS VERY CLOSE TO YOU IN YOUR MOUTH AND HEART TO DO IT." (Dvarim 30:14)

Rabbi Chayim Shmuelevitz commented on this that the Torah tells us that regardless of how far away one is, if he is sincerely resolved to become a better person, he will be able to make an immediate transformation of himself. When you make a verbal commitment to the Almighty and to yourself to become a changed person, your very words put you into a different place than where you were before.

* Of course, if you just say that you will change without actually improving your behavior, you have not sincerely changed. But the words you tell yourself have a major influence on your behavior. In whatever area you wish to improve, if you keep repeating over and over to yourself how you will act from now on, you will notice practical changes. Your verbal and mental suggestions are very close to you, all you need is a firm decision to make this effort.

Once you have made this decision, you will be successful as long as you keep up that original resolve of yours.

There are some people, however, who keep making pledges and resolutions to make positive changes but do not actually carry out their plans. They have created a credibility gap for themselves. Since they have already said they would change and have not done so, they are likely not to really believe themselves. To overcome this, one needs action and consistency. Just as you should keep your word when you give it to someone else, so too you should keep your word to yourself.

256

התשובה לכן מצויה בפסוק - 'לא בשמים היא ולא מעבר לים', כי לא בחנם חזרה התורה על טענת הבריות, אלא משום שיש לטענה זו אחיזה כל שהיא

באמת לכאורה, והתורה מבקשת לשלול מחשבה זו ולומר, לא כפי שסבורים כל

אותם שבקשו ונדמה היה להם שאין זה ביכולתם, כי האמת היא שהקושי ותחושת

המרחק נמצאים רק בהתחלה, אז באמת נראית אפשרות זו של השגת התורה

בדבר רחוק מאוד מעבר לים גבוה בשמים, וכפי שאמרו חז"ל (מכילתא דר"י יתרו מסכתא

דבחדש פ"ב, הובא ברש"י שמות יט ה) 'שכל התחלות קשות'.

אך אם האדם מתאמץ ופותח פתח מצדו ואפילו כחודו של מחט, הרי הוא מוצא שהדברים קרובים אליו מאוד - בפיו ובלבבו לעשותם, וכפי שאנו מוצאים

והנה בין לדברי רש"י ובין לדברי הרמב"ן יש לעיין לגופם של דברים, כיצד תתכן טעות כה גדולה בדעת בני אדם, שיחשבו על דבר מה שמקומו הוא בשמים או מעבר לים, ואלו לאמיתו של דבר מצוי הוא בפיחת עוד יש להתבונן, מפני מה ביקשה התורה להשמיענו את דעתם המוטעית על בני האדם. הלא די היה אם הייתה מורה לנו, שהמצווה הזו בפנינו ובלבבנו היא לעשותה.

'א"ד ינאי למה הדבר דומה, לכבר שהיה תלוי באויר, טיפש אומר מי יוכל להביאו, ופקח אומר לא אחד תלה אותו, מביא סולם או קנה ומוריד אותו. כך כל מי שהוא טיפש אומר, אימתי אקרא כל התורה, ומי שהוא פיקח מהו עושה, שונה פרק אחד בכל יום ויום עד שמסיים כל התורה כולה, אמר הקדוש ב"ה לא נפלאות היא, ואם נפלאות היא - ממך, שאין אתה עסוק בה, הוי כי המצוה הזאת.

ובאמת אם נתבונן מעט נמצא שטענתו של הטיפש אינה ברורה, שכן אם הכר תלויה באויר הרי בוודאי משהו תלה אותה שם ובהכרח קיימת דרך להורידה, מפני מה אפוא הוא סבור שלא ניתן להביאה?

24

מעשי האדם סותרים את טענותיו

בכדי לבאר זאת נעיין בדברי המדרש (תנא דבי אליהו זוטא פרשה יז): 'פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום ומצאני אדם אחד והיה מלציץ ומלעיג דברים ובא כנגדי, ואמרתי לו, בני, מה אתה משיב לאביך שבשמים ליום המשפט, אמר לי, רבי, יש לי דברים שאני משיב לאבי שבשמים ליום המשפט, אומר אני לו, בינה ודעה לא נתנו לי מן השמים, אמרתי לו, בני, מה מלאכתך, אמר לי, צייד אני, אמרתי לו, בני, מי אמר לך שתביא פשתן ותאגידינו מצודות ותשליכנו לים ותעלה דגים מן הים. אמר לי, רבי, בזה בינה ודעה נתנו בי מן השמים, אמרתי לו, בני, ומה להשליך מצודות ולהעלות דגים מן הים ניתנו בך בינה ודעה, דברי תורה שכתוב בה, כי קרוב אליך הדבר מאד (דברים ל' יד), לא ניתנו בך בינה ודיעה, מיד

היה מתאנח והיה מרים קולו והיה בוכה, ואמרתי לו, בני, אל ירע לך, אלא שאר בני אדם שהן משיבין באותו ענין, מעשה ידיהן מוכיחין עליהן, עליו ועל כיוצא בו ועל הדומין לו ועל העושים כמעשיו מהו אומר, ובושו עובדי פשתים שריקות ואורגים חוץ (ישעיה יט ט).

והנה אם נתבונן בטענתו של הצייד נמצא שהיא משקפת את טענותינו, שכן גם אנו מבקשים לדון את מעשינו לכף זכות באותו אופן, גם אנו נתלים בכך שלא נתנו לנו כביכול כלים במידה מספקת, שנוכל באמצעותם להשיג את שלימות הנפש כפי שנדרש מאתנו. וכפי שנסתרו טענותיו של הדייג כך ממש נסתרים טענותינו שלנו - מינה וביה, כלומר הנהגתנו ומעשינו בתחזים אחרים מהווים ראייה כנגדנו ומבטלים את דברי הסנוגוריה אותה אנו מלמדים על עצמנו, וכפי שמסיים המדרש: 'אל ירע לך, אלא שאר בני אדם שהן משיבין באותו ענין, מעשה ידיהן מוכיחין עליהן'.

כלומר כל הטענות הטובות שיש לנו אשר בהן אנו מסבירים את סיבת התרשלותנו בעסק התורה ובקיום המצוות, תתגלנה כלא נכונות, מתוך שהן עומדות בסתירה למעשים אחרים שעשינו, אשר מתוכם מוכח שהיכולת קיימת בידינו לו רק רצינו.

25a

תחושת המרחק נובעת מהקושי שבהתחלה

עד כה התבוננו במה שיש לסתור את טענותיו של הצייד, אך לכאורה מוכרחים אנו להודות שגם טענתו של הצייד נשמעת אמיתית, שהרי סוף סוף רבים בקשו ללמוד ולא הצליחו ואם כן אולי יש צדק במה שהם טוענים שהדבר נמצא מעבר להשגתם?

במעשה הצייד שתיכף כאשר הבין את מצבו התעורר לבכי ולתשובה ונמצא שהוא קרוב אליו מאוד.

כך גם נוכל להבין את טעותו של הטיפש בעניין הככר, כל השקפתו על העניין נעוצה בכך שהוא מתיימש מלכתחילה, מבלי להתחיל לבחון מהם הדרכים וכיצד יהיה ניתן להוריד את הכיכר, הנהגתו משקפת את דמותו של מי שמיימש את עצמו מעבודת ה' כבר בתחילת הדרך, לפי שעצם המחשבה על קבלת עול מרתיעה אותו ומפני כן אין הוא משתדל כלל להעמיס על עצמו את עול עבודת הבורא. אולם החכם אשר נטל על שכמו לסבול עולה, זכה וראה כי לא בשמים היא ובמאמץ לא כביר ישיג את חפצו לעשות רצון קונו.

הבלתי אפשרי מתברר כדבר שאי אפשר בלעדיו

מחשבות אלו הן העומדות בעוכרי רבים מן הזרחקים שאינם משיגים בדעתם, כיצד יתכן לחיות חיים של שמירת תורה ומצוות, ונדמה להם שחורה בתשובה פירושה וויתור על כל החיים ממש. אולם אלו שבכל זאת שבו בתשובה אינם מבינים לאחר מעשה, כיצד ניתן בכלל לחיות באופן אחר.

זהו אף שורש הרתיעה מכל צעד של קבלה המחייבת תוספת כל שהיא. הן בלימוד והן בקיום המצוות בשלימות, כי הדבר נדמה כבלתי אפשרי ממש. אולם האמת היא שתחושה זו הינה רק קודם המעשה, ברם משעה שאדם משעבד את עצמו ומוסיף עול תורה ועול מצוות באיכות ובדקדוק, הוא חש שתוספת זו של עבודה נסכה בו תוספת של חיים, ואין הוא יכול לצייר את חייו באופן אחר כלל. והנה יום הדין בא יבא, בין שנכין את עצמנו לכך ובין אם לא נכין חלילה. ומאתר שאין אנו חפצים להגיע בלתי מוכנים, צריכים אנו לדעת כי אזלת ידנו בבקשת ובמציאת דרך של תשובה והתעלות רוחנית, נובעת מתוך המחשבה המוטעית הזו - שאין אנו יכולים, אך האמת היא כי קרוב הוא הדבר אלינו בפניו ובלבבנו לעשותו - וכל הקושי נמצא רק בהתחלה.

תכ 27 חכמת נצבים המצפון

אבל בכונה עמוקה מדברת אלינו תורה"ק בצורה זו דוקא, כי אמנם המציאות כזו היא, שכשאדם מתקרב אל התורה ומתעורר בכל נפשו לאהבה אותה ולקיים מצוותיה ולדבקה בה, אין לך דבר יותר קרוב ממנה, והיא ממש בפיו ובלבבו, מיד כשמתחיל ללמוד לשמור ולקיים, הוא מרגיש את הסייעתא דשמיא בהכנת התורה ובדבקי היראה, וככל שהוא מתעורר ליראת שמים, כן הוא מתקרב יותר ויותר אל הנקודה הפנימית שבו, ורואה כל מה שנגד עיניו כדרכים ליראה את ה' ולפחד מהורר גאונו.

ואפילו כשנמצא האדם בדרגה נמוכה מאד, אם רק מכוון את לבו לחשבה, הרי מיד הוא מן הכאים לטהר שמשייעים אותם, וכמ"ש רבינו יונה (שערי תשובה), כי הוכטחנו מן התורה כי יעזור ה' לשכים כאשר אין יד טבעם משגת, ויחדש בקרבם רוח טהורה להשיג מעלת אהבתו, וגם כי הרבו לפשוע ובגד בוגדים בגדו, לא סגר בעדם דלתי תשובה, כמ"ש שובו לאשר העמיקו סרה (ישעיה ל"א), ור' אליעזר בן דורדיא יוכיח, שרבינו הקדוש בכה על מדרגתו ואמר, יש קונה עולמו בשעה אחת (ע"ז י"ז).

לעומת זה, אם האדם אינו שם אל לבו והוא מתרחק והולך, הרי הוא מתרחק ממש עוד יותר רחוק מאשר מעבר לים, ועוד יותר רחוק מאשר המרחק לשמים, ומתוך הרגליו המרובים והשתרשותו בחטא כשעבר ושנה,

הוא מכביד לבו עד כדי כך, שאינו רואה כבר שום אפשרות לשוב מדרכו הרעה.

28

זהו גם מה שאומר שלמה המלך ע"ה (משלי ב'), אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה או תבין יראת ה', המלה אז באה להרגיש, כי דוקא באותו רגע שהאדם מחפש ומבקש התורה והמצוות, באותו רגע הוא מוצא אותה, מבין אותה ומתעלה עמה, אבל לעומת זה, באותו רגע ממש שהוא מפסיק לבקש ולחפש, מיד הוא מאבד אותה לחלוטין, ולכן תפסה התורה שתי הקצוות.

29 אור נצבים דניאל תנה

התורה תובעת מהאדם: "לא בשמים היא! לא מעבר לים היא!" אלא - "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפין ובלבבך לעשותו".

רוצה לומר, בך תלוי הדבר. אם תשתדל להיות בכלל "הבא ליטהר" תזכה לסייעתא דשמיא ותצליח עם הכוחות שיש לך בעצמך. פעמים רבות אין האדם מאמין ביכולתו להגשים דברים הנראים בעיניו כגדולים, לא אחת נוטה האדם להמעיט בכוחו אך אם היה האדם יודע אילו כוחות נפש אדירים מוטבעים בתוכו ושאינם יוצאים מהכוח אל הפועל היה עושה מאמצים כבירים להשיג את הדברים הגדולים.

די אם ניקח לדוגמא את אפשרותו של האדם הממוצע לרכוש דירה. הרי הסכום הוא אדיר ואם נציץ אל תלוש המשכורת שלו נראה שאין לו יכולת כלכלית לרכוש דירה מכספו. והנה אנו רואים שרבים הם האנשים הלוקחים הלוואות וגמ"חים, ובסופו של דבר מצליחים סוף סוף לרכוש דירה.

כיוצא בזה ברוחניות. גם כאן חייב האדם להציב לו מטרה, יעד, אנתו הוא רוצה לכבוש. בל יזלזל בכישוריו וביכולתו כי הם יכולים להיות המסייעים להגשים את המטרה.

רק האדם בעל האמונה הכבירה החזקה והיציבה השואף ברוחניות להגיע לגדולות ולנצורות - הוא שיוכל להגשים חלומו.

30

הרי לנו דוגמא מאלפת של "יגעת", דהיינו ההשתדלות מצד האדם, ו"מצאת" - המתנה הגדולה של סייעתא דשמיא, המגדלת את פירות הזריעה של עמל האדם. על זה אמרו - תאמין. האמונה באמת הגדולה הו, היא מקור איתן לעידוד ולחיזוק. כמו כן היא גם סגולה וסיבה להצלחה.

המציאות היא שלא בשמים היא ולא מעבר לים. בפין ובלבבך לעשותו! אעפ"כ בני אדם משליכים אותם אחרי גוים ומרחיקים אותם עד השמים. ואוי לו לאדם כאשר יגלה מה איבד, כי שם בעולם האמת הכל יתגלה באופן ברור, שם תתגלה מה הייתה אשמתו.

התורה באה ואומרת לנו: "כי קרוב אליך הדבר מאוד! דע לך, זה בהישג יד, זה מונח לפניך רק בוא ותיקח. ולא רק זאת - אם רק תושיט את היד מן השמים יסייעו לך. עליך להחדיר לעצמך כי רק בך תלוי הדבר אם תשתדל להיות בכלל "הבא ליטהר" תזכה לסייעתא דשמיא ותצליח עם הכוחות שיש לך בעצמך.

ולא רק זאת - התורה אומרת שאין צורך להסתייע כאן בזולת, "בפין" - בפה שלך; "ובלבבך" - בלב שלך היכולת "לעשותו", אינך צריך לצפות לעזרה מהזולת על כך. קל מאוד לקיים את ציווי התורה ואם אינך מקיים משמע שאינך רוצה ולא שאינך יכול.

אך כל זאת ניתן לעשות כאשר הפה והלב קרובים זה לזה. בפסוק נאמר "בפין ובלבבך", הקדים הכתוב את ה"פה" ל"לב". אומר רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, ללמדנו שיש בכוח הפה למשוך את הלב אליו אך כל זאת כאשר פיו דובר אמת, אך אם מרחיק את הפה מהלב לא יגרר הלב אחר דבריו פיו, אך תמיד יש עיכוב שיש בכוח הפה לעורר את הלב. "אחז הפעולות נמשכים הלבבות".

"לא בשמים היא ולא מעבר לים היא, כי קרוב אליך הדבר מאוד בפניך ובלבבך לעשותו" - חיפושים רבים בין הדרכים טובים הבריות לחפש את יעדם, את חייהם... בכל מקום יחפשו ויחטטו במרץ רב, אך כאן, לך מפתח בתיאם, הוכו עיניהם בסנוורים מלראות את האור הגדול הזורח, מאיר עיני חכמים באור יקרות.

"לא בשמים היא ולא מעבר לים היא" - אין לך מה לחפש במרחקים את יעודך וסיפוקך מחייך הנדכאים. העצבות בבדידותה תאכל אותך בכל מקום שתפנה, המרירות והאכזבה תרדוף אותך לחפש את עצמך ללא לאות, שדות זרים יאכילוך לענה בכל אשר תפנה.

* כאן, לידך, בפניך, נמצא מה שאתה מחפש "שם". פתח תרמילך שלג, את מה שנשאת כל הדורות מתוך קושי ועינוי, את תיק מסעך פרוס, ותתפלא לראות בו את אושרך הממתין לך, גנוז ממך כל הימים.

טללי חיים | תשכו

משה רבנו מדבר על מצוות התשובה ואומר שמצווה זו קרובה מאוד לאדם. והנה באמת יכול האדם לשאול, הלוא התשובה קשה מאוד, כי מלחמת היצר והניסיונות בעולם הזה רבים וקשים, ומדוע משה רבנו אומר שהיא קרובה מאוד לאדם.

והנה באמת פסוק זה עמוק מאוד, ועלינו להתבונן בו, כי בו טמון סוד גדול המצניק כוח לאדם בעבודת ה' בעולם הזה, וכיבוד שפסוקים אלו אמר משה בסמוך לפטירתו, בסיום התורה, והיינו שהם כבר התחלת ה'ציוואה' של משה לכל דורות ישראל, ביודעו את המסלול הארוך והקשה המצפה להם, ומכוון את דבריו לתת לכל נשמה יהודית בכל דור ודור כוח ועצמה לעבודת ה' יתברך. זאת ועוד, פסוק זה נועד להיאבק באחד הקשיים הגדולים ביותר שיש לאדם והוא הייאוש, תחושת המרפק האדיר בין האדם ובין השלמות הרצויה. ובוודאי שכל מילה בפסוק זה שקולה בשקל הקודש, וההתבוננות בו תעניק אור וברכה לכל אדם, להתגבר בקדושה ושמחה למלאכה היקרה של עבודת ה' בעולם הזה.

'כי קרוב אליך'

נתבונן מעט בפסוקים הללו. ראשית כל הפסוק מתחיל במילים "כי קרוב אליך הדבר". המושג 'קרוב' מתייחס לקרבת הדבר לאדם. היינו שהנושא הוא המרחק ברצוננו לומר, שלעומת המחשבה שהדבר נמצא בשמים, כאמרו - "לאמר מי יעלה

שורש החולשה - התלות בכני אדם

והנה באמת יסוד ראשון שניתן לומר בדבר זה הוא שהקרבה באה לבטא שהדבר נתון בידי האדם עצמו ולא בידי אחרים. כי כן משמע מפשט הכתוב - "לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה", היינו שאינך צריך משהו אחר שיוכל להביאו אליך. אלא "קרוב אליך הדבר", במובן שהוא מסור בידך. ולא זו בלבד, אלא שאפילו אינו תלוי בגורם חיצוני טכני, אלא "בפניך ובלבבך", שהם שני כוחות באדם שאינם תלויים כלל בגורמי חוץ. כי הנה פעולה בידיים אפשר שתהיה תלויה בגורמים אחרים, כמו אם אדם רוצה לבנות בית הוא צריך כלי עבודה וכיוצא בזה. מה שאין כן הפה והלב שאינם זקוקים למאומה, לא לבני אדם, ואפילו לא לחפצים. הם נתונים לחלוטין ברשות האדם, ללא שום תלות בגורמי חוץ.

נמצא שעניין הקרבה בא להורות שהדבר מסור לאדם, בלא תלות באחרים כלל. והנה באמת כאן יש נקודת עומק גדולה מאוד בהבנת כוחו ונפשו של האדם. לפעמים נדמה שהתחושה שהאדם אינו מסוגל נובעת מכך שניסה כמה פעמים ונכשל. הכישלונות מהעבר עומדים ברקע ומשדרים לאדם שאין בכוחו להשתנות, שאינו יכול לתקן ולהתקדם, והוא הולך ושוקע. ואולם באמת הנקודה הפנימית ביותר המחלישה את האדם וגורמת לו לסבור שאינו מסוגל, היא התחושה שההצלחה תלויה בגורמי חוץ, בסיוע של אחרים או בתנאים חיצוניים הנדרשים לאדם. נקודת החולשה העצמית נובעת מהמחשבה שהאדם נזקק לאחרים. לאחר שהנחה זו מקנת בנפש מגיעות גם טענות נוספות, כמו הזיכרונות של הכישלונות מהעבר, ומפילות את האדם לתחושה שהוא אינו מסוגל. אך באמת עומק החולשה נעוץ באותה נקודה פנימית הסבורה שהצלחת האדם תלויה באחרים.

34 קרוב אליך - תלוי בך בלבד

"אין הדבר תלוי אלא בך" (עבודה זרה י"א), אומרים חכמים בגמרא. כשהאדם עומד על נקודה זו בעומק הרגשת חייו, כששחרר את כל נקודת עצמיותו מכל תחושת תלות באחרים, אז מתגלית עוצמה פנימית אדירה שבכוחה לגבור על כל קושי וכל אתגר. אך כשהחולשה מחלחלת פנימה, ומשדרת לאדם שאין בכוחו להצליח והוא זקוק לאחרים, אזי ממילא כל טענה שהיא כבר תחליש את האדם ותפיל אותו לרשת הייאוש והחידלון.

והנה באמת יש כאן עומק אדיר בהבנת מהות האדם. למעשה, הנקודה העצמית של האדם היא הארת נשמתו, שהיא בת מלך, אדירה בכוחה ועשירה בהווייתיה. באמת, כל אתגרי העולם הזה אינם נערכים מאומה מול נהרת נשמת איש ישראל, שהיא אש לוחטת ומלאת גבורת אלהים חיים. כל חולשת האדם נעוצה בניתוק מאור נשמתו, שהוא אור חייו וסוד עוצמתו הפנימית. כובד החטאים, סיבוכי חיי העולם הזה, מרחיקים את האדם מזיו נשמתו, וממילא מעמידים אותו חלוש ומדולדל לעומת כל אתגרי חייו. וכשהוא עומד בעמדת חולשה יסודית, הרי שכל רוח מצויה תפיל אותו ותצניח אותו לבור הייאוש.

על כן, היסוד לכל עוצמת חיי האדם ואור חייו הוא נקודת קישורו אל אור נשמתו. והנה יש להבין סוד עליון, שיסוד החיבור אל הנשמה נעוץ בסוד החופש, שיכיר האדם שהיא עצמו איננו תלוי בשום גורם חיצוני. כל עוד הוא עומד ופניו כלפי חוץ, מצפה שיביאו אחרים לעזרתו, הרי שהוא משליך יתבו חוצה ממנו, ומרחיק עצמו מנקודת נשמתו ששוכנת בחדרי חדרים, בפני ולבבו. הדרך להיאחז בנהרת הנשמה היא דווקא מתוך נקודת החופש מכל גורם חיצוני, סוד הרצון החופשי המופיע דווקא בשעה שהאדם עומד על עמדתו העצמית, בלא שום תלות באחרים. השחרור מהמחשבה שהצלחת האדם תלויה בגורמי חוץ מאפשר את חיבור האדם אל מעיין הקודש שבקרבו פנימה, סוד נשמת אלהים שניתנה בו, ומתוך כך מגלה האדם את מאגרי האור המצויים בו, מתנת שמים, בת ים אצולת הקודש, החבויה באדם ומוזמנת לסייעו בכל מסלול חייו בעולם הזה.

אמת הדבר, הנשמה היא חלק אלוה, על החיבור אל הנשמה הוא חיבור לאלהים. השחרור מכל תלות חיצונית הוא היא במלכו של עולם והיתלות בו, כשהאדם מרפה אחיותו מכל גורם חיצוני, הוא פשוט לו לחבר עצמו בחיבור נמרץ אל מלכו

של עולם, ולחוש את עוצמתו. דש הניתנת לו מעצם היותו בן של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

'מי יעלה לנו'

נמצא שהמחשבה שהצלחת האדם תלויה באחרים, אותה מחשבה המחפשת מי יעלה לנו השמימה, מי יעזור לי, מי יעניק לי כוח, מי יפתור לי את מכונתי, הנה מחשבה זו היא הכולאת את רוחו של האדם ומשעבדת אותו לנטל הבריות ומועקת העולם הזה. ולעומת זאת, הקריאה מלאת הדרוך, לשחרר את האדם מכל תלות חיצונית, היא המאדירה את אחיותו בקדושת נשמתו, ומזמינה עבורו את כל האור והברכה המוכנים לו מאת ה' יתברך, אם אך יפנה אליו וישען באלהיו, אל תאמר "מי יעלה לנו השמימה" ו"מי יעבר לנו אל עבר הים". אלא אמור לנפשו, לעצמיותך - "כי קרוב אליך הדבר מאד בפניך ובלבבך לעשותו".

להאמין ולהקשיב ללבבו. כי אדם שנוהה אחר החומר ואינו מפנה זמן להקשיב לרעיוני לבבו העמוקים, הרי שלבבו רחוק מעצמו, בסוד "ולבו רחוק מִפְּנֵי" (ישעיה כט י"א), כי מי שלבבו רחוק מה' - לבבו רחוק ממנו עצמו ממש. כי הלב של כל איש ישראל קרוב לה' מאוד, ולא יוכל לרחוק ממנו לעולם. ונמצא שאם האדם רחוק מה', אין זה אלא מחמת ריחוקו מהלב של עצמו, שאינו מאזין לרחשי הלב האמיתיים שבקרבו, ונוהה אחר רעשים חיצוניים המפריעים לאמת שבתוך הלב לדבר אל האדם. כי צריך להפנות אוזן אל הלב, אחרת לא ישמע האדם את דיבורי לבבו. ועל בן צריך ליחד זמן להתבודד עם עצמו ולהקשיב היטב אל לבבו באמת ובכנות, וככל שירגיל עצמו בכך, ימצא עצמו מהרה שב אל לבבו האמיתי, וממילא שב לה', למחשבות אמת ולמאיסת השקר והכזב וכל המידות הרעות, ולחשק אמיתי לתורה ולקדושה ולחיי טהרה ואמת וצדק, והדברים מוכחים ומנוסים אצל כל מי שבקי ורגיל בהרהורי תשובה דבר יום ביומו, להיות ממארי דחושבא. והבן כל זה.

But despair is not conducive to *teshuvah*. In fact, the despair we have been describing is itself one of the biggest impediments to *teshuvah*. To change ourselves, we first need the confidence that change is possible. A sense of futility is the Evil Inclination's strongest weapon.

To fight the despair engendered by past failures, it is helpful to remember that *teshuvah*, too, comes in stages and that there are many levels of *teshuvah*. Rabbi Akiva says in the last Mishnah in Yoma (85b), "Happy are you, Yisrael. Before Whom are you purified and Who purifies you? — Your Father Who is in Heaven." Rabbi Akiva brings two prooftexts in support of his statement: "I will sprinkle upon you purifying waters and you will be purified" (Yechezkel 36:25); "The Mikveh of Israel is Hashem" (Yirmiyahu 17:13).

This Mishnah is problematic. Why did Rabbi Akiva have to bring two separate verses in support of his statement? To answer this question Rabbi Hirsch Spector, the son of Rabbi Yitzchak Elchonon Spector, pointed out that there are two types of halachic purification in water. In one, the person is required to completely immerse himself in a *mikveh*; in the other, it is sufficient for the *Kohen* to sprinkle even a drop of specially prepared water upon the person for him to become ritually pure again. Similarly, said Reb Hirsch, there are two levels of *teshuvah*. One is a complete *teshuvah*, which can be symbolized by total immersion in a *mikveh*. But there is another level of *teshuvah*, which can be symbolized by the sprinkling of one drop of special water. The latter type of *teshuvah* is less complete, less dramatic; it builds up over the years, drop by drop, until a complete *teshuvah* is achieved.

Kayin taught this lesson to his father Adam. Kayin was doing *teshuvah* for having murdered his brother Hevel when he met his father. Adam asked him, "What was your judgment?" and Kayin told him, "I did *teshuvah*, and I was reconciled (נתפשרתי) to the *Ribbono Shel Olam*." Adam cried out in amazement, "Such is the power of *teshuvah* and I never knew it!"

What can it mean that Adam had never heard of the power of *teshuvah*, which was created before the world itself? Do Chazal not tell us that Adam spent 130 years in the most intense forms of *teshuvah* after his sin (*Ervin* 18b)? Rabbi Dov Weinberger in his *sefer Shemen HaTov* offers a beautiful explanation of this *Midrash*. Adam, he writes, knew about only

one type of *teshuvah* — the type of complete *teshuvah* that the Rambam describes in the second chapter of *Hilchos Teshuvah* where a person finds himself in exactly the same situation as that in which he sinned previously, with his desire for the sin unabated, and he does not sin. What Adam learned from Kayin was that there could be a *teshuvah* that did not meet all the Rambam's conditions — the *teshuvah* of sprinkled waters, not the *teshuvah* of complete immersion in the *mikveh*. The verb used by Kayin to describe his reconciliation with Hashem — is from the same root as *פשרה*, *compromise*. Kayin's was a *compromised teshuvah*, but *teshuvah* nevertheless. And that is the *teshuvah* that we must seize upon today, the *teshuvah* of small improvements, year after year.

על השאלה הזו, המציקה אולי לכל אחד, משיב הגה"צ הרב וולבך (שליט"א) זצ"ל בספר "עלי שור". כדי למצוא דרך להיות קרוב — מקדים הרב וולבך, עלינו לבאר תחילה לעצמנו מה היא קירבה ומהו ריחוק.

התשובה היא; בשמדובר על כך שהכל קרוב, אין זו קירבה גיאוגרפית של פריטים נפרדים. אלא התורה והרוחניות טבועים באדם בעצמו. בנשמתו. הם הוא. כך כותב הרמח"ל בספר דרך עץ חיים: כי לא כחכמות הנכריות וידיעות החול, שאינו אלא ידיעת דבר מה אשר ישיג השכל בטרחו. אך התורה הנה קודש היא, אשר לה מציאות גבוהה בנבדו מרומים. וכאשר יעסוק בה האדם למטה — אור היא אשר תאיר בנשמתו.

חייו מבידיל בין התורה לשאר לימודי חכמה. הללו הן ידיעות מבחוץ שהשכל רוכש. לעומת זאת, ההכנה אל התורה קיימת מכבר בנשמה. באמצעות לימוד התורה הנשמה מתעוררת והשכל עצמו משיג את הדברים. הרמח"ל ממשך ומסביר שם שהתורה ניתנה כנחלת עמומה שיש לנפוח בה ולשלהב את אורה. ובאותה מדה גם הבנת השכל קיימת, אלא שהיא סגורה בגחלת, ומשימת האדם היא לפשט וללבות אותה עד שתפעל ותאיר לו. נוכל מי שצלה על גחלים ראה בעיניו האיך הגחלים עוממות והולכות להכבה, ואז ע"י ניפוחן ורוח המלכה את האש, הנה הגחלים לוחשות והולכות ובערות יותר ויותר עד שיש כאן אש שלהבת קדש. וכך בדיוק התורה והתשובה שבפיה, ובלבבך, הן בבחינת גחלים שעלולים להכבה אם לא יכניסו בהם רוח חיים.

עכשו מקבלים הדברים משמעות אחרת. כי קרוב אליך הדבר מאוד, הוא לא קרוב להישג היר, אלא הוא כבר נמצא. היכן? — בפיה ובלבבך. בשלומדים וכשמשתדלים ניתן למצוא לבד, בלב בפנים, בנשמה, את ההבנה בתורה ואת הדרך לתשובה. זאת עובדה.

ומה אם כן התשובה לשאלתנו, מדוע לנו נדמה הכל רחוק וקשה כל כך? נכון שהיצר הרע פועל בקרבנו, אך כיצד הוא מצליח להרחיק מאתנו את התורה והעבודה, עד שאנחנו צריכים תמיד מחדש להתאמץ כדי ללמוד ולהתפלל ולעשות תשובה?

את הסוד הזה מגלים לנו חז"ל. הם חושפים לעינינו פנים חדשות בתוכנת היצר הרע: "לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר" — איהוה אל זר שיש בגופו של אדם? הרי אומר זה יצר הרע. (מסכת שבת דף ק"ה) — היצר הרע יש לו כח של זרות, הוא עושה אותנו זרים אל הרוחניות, זרים אל נשמתנו. כך מתפתח ניכור אל התורה והרגשת הבורא החבויה בקרבנו. בלי קשר, בלי רגש, בלי הבנה, בלי אהבה. זרות!

קרוב אליך הדבר מאוד, הוא נטוע בפיה ובלבבך. אך אתה מנוכר אליו. נעשית זר לו. יש בקרבך אל זר.

We are that merchant, writes the *Chafetz Chaim*, Every year we come to Hashem and tell him that we want to do *teshuvah* wholesale: no more *bittul Torah*, no more *lashon hara*, no more anger. And He says to us, "I know you. You said the same thing last year." Nevertheless, we beg for one more chance, and the Merciful One is inclined to grant it. Then the Satan intervenes and points out our past record in alarming detail. At that point, our only chance is to tell Hashem, "O.K., no more wholesale *teshuvah*. This year all I'm asking for is the chance

to improve myself a bit. Nothing flashy, but something within my grasp, something that will allow me to feel myself growing in a tangible way." That is, for us, the only possible route. And it works.

דרש מדיכי

קטן

יהודי מצד נשמתו הוא כולו טוב יש בו את הכוחות העצומים של האבות הקדושים ורצונו לשמור כל המצוות ולהזהר מכל העבירות, אך כח הגוף מכביד עליו, לכן לפני שמתחילים לעשות תשובה זה נראה רחוק, הכי רחוק שאפשר, זה נראה בשמים זה נראה מעבר לים, אבל כשיהודי מתחיל להתקרב, הוא מגלה את הכוחות הגדולים שיש בו, הוא מגלה את הכוחות הטמונים בכל יהודי, אז הדבר הוא "בפיה" "בלבבך", זה טמון בפנימיותו.